

אבות פרק ד' חי"ז

ג' דרגות בריצה: (א) "מצוה לרוץ לבהכ"נ כו' לדעת כו" - הביטול שע"י דעת עליון. (ב) "רץ כצבי כו" - הרגש הריצה בנוגע לכללות עבודת ה'. (ג) "הוי רץ למצוה קלה" - שגם כשמרגיש את הענין פרטי והמוגבל דמצוה קלה יהיה אצלו הרגש הרצוא והבלי גבול דריצה.

"הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה".

והנה, בענין הריצה למצות ישנם ג' דרגות: (א) דין בשולחן ערוך: "מצוה לרוץ לבית הכנסת וכן לכל דבר מצוה שנאמר נרדפה לדעת את ה'". (ב) "יהודה בן תימא אומר כו' רץ כצבי לעשות רצון אביך שבשמים". (ג) "בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה".

והביאור בזה: ענין הריצה מורה על שמחה בלתי מוגבלת בקיום המצות, שבא על ידי הביטול, ועל דרך "ודוד מפזז ומכרכר לפני ה'".

וזהו שאדמו"ר הזקן מביא את הפסוק "נרדפה לדעת את ה'" בשולחן ערוך, כי בפסוק נאמר "דעת" פעמיים, "ונדעה נרדפה לדעת את ה'", ועל פי ביאור הצמח צדק קאי על דעת תחתון ודעת עליון, שענין הריצה הוא דוקא על ידי הביטול דדעת עליון.

אך אעפ"כ ישנו דין בשו"ע לכל אדם שמצוה לרוץ לבית הכנסת, כי הפעולה דהריצה – ללא הרגש השמחה הבלתי מוגבלת - שוה לכל נפש. ויש לומר שעל ידי פעולת הריצה בנקל יותר לבוא להרגש דהביטול והריצה, וזהו "נרדפה לדעת", שעל ידי "נרדפה" באים לדעת – דעת עליון.

ולמעלה מזה ישנה המילי דחסידותא "רץ כצבי לעשות רצון אביך כו", שזהו ההרגש דהריצה בנוגע לכללות עבודת ה', וזה שייך לכל אחד, ולכן הובא בשולחן ערוך בהתחלת העבודה, לפני "מודה אני", על דרך הביאור שהמודה אני של כל יהודי הוא תמיד בשלימות.

ולמעלה מזה הוא ההוראה דבן עזאי "הוי רץ למצוה קלה", שגם כשמתעסק במצוה פרטית, ומרגיש את הענין פרטי ומוגבל דמצוה קלה יהיה אצלו הרגש הרצוא והבלי גבול דריצה. והוא מפני "שמצוה גוררת מצוה", מעלת המצוה בפני עצמה. אך למי שאינו בדרגא כזו, ומרגיש שקרבת אלוקים ל' טוב, אומר בן עזאי עוד טעם: "ששכר מצוה מצוה", דענין השכר הוא שהאדם מרגיש שזהו טובה עבורו.

וזה קשור לעבודתו של בן עזאי – בחי' רצוא באופן של בלי גבול (ועד ש"הציץ ומת"), שלא נשא אישה, בחי' רצוא, ואמר "מה אעשה שנפשי חשקה בתורה", שגם בלימוד התורה, בחי' שוב, הי' בתנועה דרצוא, ולכן אמר שגם במצוה קלה צריך להיות התנועה ד"רצוא" למעלה ממדידה והגבלה – "הוי רץ".